

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ**

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських та практичних занять*

УДК 351.74
М 64

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 11 від 22.05.2024 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Євген ЛЕГЕЗА, професор кафедри публічного та приватного права Університету митної служби та фінансів, доктор юридичних наук, професор;
Ірина ДРОК, завідувач науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

УКЛАДАЧ:

Роман МИРОНЮК, професор кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

М 64 Миронюк Р. В. Адміністративний процес: метод. реком. для підгот. до семінар. та практ. занять. Дніпро : ДДУВС, 2024. 58 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Адміністративний процес» розроблені з метою покращення практичної складової навчального процесу, а саме закріплення здобутих здобувачами вищої освіти знань шляхом вирішення практичних завдань із застосуванням адміністративно-процесуальних норм та складенням процесуальних документів на підставі аналізу конкретної ситуації, яка відтворена з реальних адміністративних справ які знаходились на розгляді органів публічної влади, зокрема Національної поліції. Використання даного матеріалу підвищить якість підготовки здобувачів вищої освіти та полегшить їх адаптацію до майбутньої професії.

Їх розробка здійснювалась в межах тематичного плану навчальної дисципліни «Адміністративний процес», яка викладається на 2 та 3 курсах підготовки здобувачів освітнього рівня бакалавр за спеціальністю 081 «Право (поліцейські)» та за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» як в ЗВО зі специфічними умовами навчання та і інших ЗВО України за відповідною спеціальністю.

Методичні рекомендації містять: рекомендації щодо підготовки до семінарських та практичних занять, критерії оцінювання під час проведення семінарських/практичних занять; методичні вказівки до семінарських, практичних занять; питання для контролю знань; список рекомендованих джерел; тематичний показник та глосарій.

Використання даного матеріалу покращить здобувачами вищої освіти сприйняття теоретичного матеріалу з дисципліни «Адміністративний процес», сприятиме більш швидкій адаптації до застосування адміністративно-процесуальних норм при виконанні функціональних обов'язків у відповідності до майбутньої посади в підрозділах Національної поліції.

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальні положення.....	4
Розділ 2. Методичні рекомендації щодо порядку проведення практичних занять з дисципліни «Адміністративний процес».....	7
Розділ 3. Завдання для семінарських і практичних занять. Методичні вказівки до їх виконання.....	14

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програмні результати навчання за навчальною дисципліною «Адміністративний процес» формуються за допомогою семінарських та практичних занять, проведення яких поєднується із самостійною роботою.

Семінарські та практичні заняття проводяться відповідно до структури навчальної дисципліни.

Метою семінарських та практичних занять є: перевірка, поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти на лекціях і в ході самостійних занять, надання допомоги в самостійному оволодінні матеріалом, вдосконалення навичок усної подачі матеріалів, ведення полеміки.

Участь здобувачів вищої освіти у семінарських та практичних заняттях є обов'язковою умовою успішного виконання навчального плану. Якщо здобувач вищої освіти з яких-небудь поважних причин не зміг бути присутнім на семінарському або практичному занятті, він зобов'язаний провести індивідуальну співбесіду з викладачем за пропущеною темою та її відпрацювати.

Підготовку до заняття варто починати з вивчення вимог навчально-методичних матеріалів.

Здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати:

Вид заняття: семінарське чи практичне заняття, або самостійна робота.

Залежно від виду заняття здобувачем вищої освіти виконуються такі завдання:

– семінарське заняття передбачає підготовку відповідей на питання семінарського заняття, письмові відповіді на питання для самостійної роботи, виконання завдань;

– практичне заняття передбачає підготовку відповідей на питання практичного заняття, письмові відповіді на питання для самостійної роботи, виконання завдань.

Для підготовки до занять здобувачі вищої освіти повинні використовувати рекомендовану літературу, яка знаходиться у бібліотечному фонді університету та у кафедральному літературному фонді. Також допускається використання інформації, яка знаходиться в мережі Інтернет, з зазначенням певного режиму доступу (адреси).

Семінарські та практичні заняття викладач проводить у такій послідовності:

– викладач може проводити письмове контрольне опитування. Для цього на кожне заняття здобувачі і здобувачки повинні мати чистий аркуш паперу для виконання контрольного опитування;

– в ході заняття проводиться обговорення питань, які винесені на вивчення певної теми заняття, заслуховуються підготовлені реферати;

– в ході заняття вирішуються практичні завдання, складаються документи, додатково задаються питання теоретичної частини;

– на завершення заняття викладач може проводити роз'яснення характерних помилок при виконанні самостійної роботи.

За кожне окреме семінарське та практичне заняття здобувачі вищої освіти можуть отримати оцінку від 5, 4, 3, 2.

Критерії оцінювання під час проведення семінарських/практичних занять

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському або практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «2» незадовільний рівень – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Завдання: у письмовій або усній формі вважається вирішеним і оцінюється:

– оцінка «5» високий рівень – повністю правильно вирішено завдання, надано відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

– оцінка «4» добрий рівень – повністю правильно вирішено завдання, надано відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зроблено посилання на чинні нормативно-правові акти чи допущено незначні помилки;

– оцінка «3» задовільний рівень – надано відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зроблено посилання на чинні нормативно-правові акти, чи допущено значні помилки;

– оцінка «2» незадовільний рівень – не правильно вирішено завдання.

4. Реферативне повідомлення в письмовій формі має відповідати наступним вимогам:

- належне оформлення реферативного повідомлення;
- проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);
- теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;
- грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач/викладачка мають аргументовано мотивувати. Обов'язковому відпрацюванню підлягає оцінка «0» та «Н».

За власним бажанням здобувач/здобувачка вищої освіти може відпрацювати інші пропуски занять.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС»

Практичне заняття є інструментом оцінювання набутих загальних та спеціальних компетентностей здобувачів в умовах максимально наближених до професійної діяльності.

При вирішенні практичних завдань можуть бути використано квестові методики освітнього процесу як освітньо-ігрової рольової форми перевірки якості формування професійних компетентностей майбутніх працівників Національної поліції, розвитку навичок спілкування та моделювання поведінки у різних ситуаціях професійної поліцейської діяльності.

Практичне заняття у **формі квесту** включає наступні *етапи*:

1. Організаційно-підготовчий етап – 20 хвилин;
  - актуалізація опорних знань;
  - інструктаж щодо порядку, умов, правил проведення заняття методом поліцейського квесту;
    - отримання індивідуальних завдань (формується окремо за кожною фабулою, прив'язаною до конкретного складу (суміжних складів) адміністративних правопорушень, які як правило можуть з дотичними складами кримінальних правопорушень);
2. Основний етап складається з трьох послідовних завдань:
  - «брейн-сторм» з теоретичних питань дисциплін, що входять до комплексного екзамену – до 10 хв.;
  - виконання ситуаційного завдання за фабулою з вирішенням теоретичних питань – до 30 хв.;
  - складання процесуальних документів – до 30 хв.;
3. Заключний етап – підведення підсумків, аналіз результатів складення вирішення завдань методом поліцейського квесту, обмін думками, дискутування – 10 хвилин.

Загальна тривалість проведення квесту (в межах аудиторного заняття, тобто 2 академічних годин – 120 хвилин).

Вид квесту: лінійний.

Учасники:

- здобувачі вищої освіти (особовий склад навчальної групи);
- поліцейські територіальних підрозділів Національної поліції (залучення поліцейських територіальних підрозділів Національної поліції до проведення заняття методом поліцейського квесту та оцінки навиків здобувачів є прерогативою і навіть вимогою навчального процесу);
  - оператор який здійснює фото- та відеофіксацію порядку вирішення практичного завдання методом квесту;
  - представники керівництва університету (за можливості та у відповідності до графіку відвідування занять).

Засоби навчання:

- бланки процесуальних документів (адміністративних позовів, відзивів на адміністративний позов, протоколів, заяв, запитів, відповідей на запит, актів, рішень, висновків, постанов та ін.);
- навчальні планшети;
- засоби фото- та відеофіксації;
- прилади вимірювання відстані ДТП;
- прилади вимірювання рівня алкоголю – алкотестери;
- пакети для зберігання речових доказів.

Місце проведення заняття:

- навчальні аудиторії та полігони університету;
- «Зала судових засідань»;
- «Кімната протидії домашньому насильству»;
- «Полігон забезпечення безпеки дорожнього руху та оформлення дорожньо-транспортної пригоди»;
- локації на відкритій місцевості (залежно від умов ситуаційних завдань).

Очікувані результати: здобувачі мають продемонструвати навички управлінської діяльності, визначити вид адміністративної діяльності, презентувати компетентності поліцейського згідно вимог освітньо-професійної програми, стандартів вищої освіти. Здатності щодо використання основних понять, термінів та категорій, що підлягають оцінюванню: приймати управлінські рішення; визначати службові матеріали; правильно кваліфікувати протиправні діяння; визначати заходи щодо забезпечення публічної безпеки і порядку; обґрунтовувати висновки та прийняті рішення.

Процедура проведення практичних занять включає такі етапи:

1. Організаційно-підготовчий етап

Викладачем самостійно (або разом з залученим практичним працівником) оголошується мета і завдання заняття. Проводиться інструктаж щодо порядку та умов проведення практичного заняття.

Здобувачів відповідної навчальної групи розподіляють на підгрупи: по 3 особи (аналог групи реагування на адміністративне правопорушення, яка прибуває за викликом на місце події).

Кожна група отримує конверт із завданнями безпосередньо під час проведення заняття на організаційно-підготовчому етапі.

Практичне завдання являє собою конкретну ситуацію, що стосується професійної управлінської діяльності поліцейського керівника, яке вербалізовано шляхом створення умовної ситуації на практиці. До вказаного завдання сформульовано теоретичні питання, які потрібно вирішити шляхом застосування норм законодавства щодо конкретного випадку та викласти правильний алгоритм дій поліцейського у поданій ситуації.

Індивідуальне письмове завдання полягає у самостійному складенні здобувачем вищої освіти процесуального документу за фабулою, визначеною практичним завданням.

Проводиться усно викладачем в аудиторії.

2. Початковий

Здійснюється перевірка теоретичних знань адміністративно-процедурного законодавства, яке регулює порядок надання адміністративних послуг органами публічної влади в цілому та органами Національної поліції, зокрема, адміністративно-деліктного законодавства і дотично норм кримінально-процесуального законодавства, знань законодавства про адміністративні процедури та про правові засади діяльності, компетенцію та процесуальний порядок діяльності адміністративних судів по розгляду публічно-правових спорів

Проводиться шляхом складання індивідуальних тестових завдань які складаються з 10-15 питань в залежності від складності теми і на вирішення яких відводиться 10-15 хвилин.

Тестові завдання проводяться онлайн за допомогою входу в програму дистанційної освіти МІА, або за неможливості доступу до неї шляхом заповнення паперової версії тестових завдань, наданих викладачем).

3. Основний

Полягає у виконанні практичного завдання за визначеною фабулою, яка сформована за результатами практичної діяльності органів публічної влади щодо розгляду та вирішення адміністративних справ та справ про адміністративні правопорушення, яке передбачає такі дії здобувача:

- аналіз відповідних правових норм, які регулюють питання вирішення справи з обов'язковим посиланням на конкретну статтю чи положення;
- визначення алгоритму дій щодо порядку надання адміністративних послуг органами публічної влади в цілому та органами Національної поліції, зокрема, застосування адміністративно-деліктного законодавства і дотично норм кримінально-процесуального законодавства, знань законодавства про адміністративні процедури та про правові засади діяльності, компетенцію та процесуальний порядок діяльності адміністративних судів по розгляду публічно-правових спорів;
- оцінка правомірності (неправомірності) діяльності суб'єктів адміністративно-процедурних та адміністративно-процесуальних відносин, кваліфікація їх діянь, визначення компетенції та заходів відповідальності;
- формування висновку щодо правильності вирішення адміністративної справи.

Може здійснюватись в навчальній аудиторії, або на полігонах університету: «Зала судових засідань», «Кімната протидії домашньому насильству», «Полігон забезпечення безпеки дорожнього руху та оформлення дорожньо-транспортної пригоди».

Здобувачі розписують алгоритм дій по вирішенню правової проблеми з посиланням на норми адміністративно-процесуального законодавства.

4. *Заключний*

Полягає у складенні процесуальних документів та формування матеріалів адміністративної справи, зокрема:

- по провадженню щодо розгляду звернень громадян (складання звернення, заповнення журналу обліку звернень громадян, підготовка висновку, надання відповіді, підготовка запиту, надання відповіді на запит);
- по дисциплінарному провадженню (підготовка пояснення, підготовка наказу про службове розслідування, складання висновку дисциплінарної комісії за результатами службового розслідування, підготовка подання про застосування заходу дисциплінарного заохочення);
- по провадженню справ в адміністративних судах-адміністративному судочинству (складання адміністративного позову, підготовка відповіді на позов, складання клопотання до суду, складання апеляційної скарги);
- по провадженню у справах про адміністративні правопорушення (складання протоколу про адміністративне правопорушення, про адміністративне затримання особи, про огляд та вилучення речей і документів у особи, акту тимчасового вилучення транспортного засобу, складання постанови у справі про адміністративне правопорушення та ін.);
- по реєстраційно-дозвільному провадженню (заява на отримання дозволу на зброю, облікової картки власника зброї, акту перевірки умов зберігання та перевезення зброї, заповнення книги реєстрації власників зброї).

Складаються процесуальні документи кожним здобувачем окремо в залежності від фабули справи.

5. *Підсумковий*

Викладач оцінює результати відпрацювання теоретичної та практичної складової заняття з виставленням загальної підсумкової оцінки та аргументами щодо таких результатів оцінювання

Оцінка здійснюється за критеріями, які наведені нижче.

Критерії оцінювання:

Загальна оцінка складається із простої суми балів, отриманих за виконання кожного виду завдання із розрахунку максимальної можливої для отримання кількості балів – 100.

0-15 балів – надаються в межах вирішення тестових питань залежно від кількості правильних відповідей на питання (1 відповідь – 1 бал);

0-60 балів – надаються в межах ситуативного завдання за здатність застосовувати набуті навички під час вирішення практичного завдання. До 15 балів – за правильність кваліфікації; до 30 балів – за відповідь на поставлені до ситуації питання; до 15 балів – за вірний алгоритм дій поліцейського, передбаченого фабулою.

0-25 балів – якість підготовки визначеної індивідуальним завданням процесуальної документації здобувачем вищої освіти. Враховується правильність визначення необхідного типу документу, повнота його заповнення та акуратність виконання.

Таблиця 1

Критерії оцінювання теоретичної частини практичного завдання

За національною шкалою	Пояснення
Відмінно	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний у повному обсязі
Добре	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний у повному обсязі, під час відповіді допущені незначна кількість несуттєвих помилок
	Теоретичний зміст навчальних дисциплін переважно засвоєний; в основному матеріал викладений правильно з певною кількістю значних помилок
Задовільно	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру у розумінні курсу
	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний частково, але задовольняє мінімальному обсягу знань
Незадовільно	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний частково з істотними прогалинами
	Теоретичний зміст навчальних дисциплін не засвоєний

Таблиця 2

Критерії оцінювання практичної частини практичного завдання

За національною шкалою	Пояснення
Відмінно	У повному обсязі продемонстровано знання предметної області та розуміння концепцій, принципів та методів, які використовуються для надання поліцейських послуг; набуті знання використані у певній ситуації, правильно застосовані методи, методики та технології правоохоронної діяльності; продемонстрований системний підхід до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; розроблені і запропоновані організаційно-правові заходи щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

За національною шкалою	Пояснення
Добре	<p>У повному обсязі продемонстровано знання предметної області та розуміння концепцій, принципів та методів, які використовуються для надання поліцейських послуг; набуті знання використані у певній ситуації, з незначними помилками застосовані методи, методики та технології правоохоронної діяльності; продемонстрований системний підхід до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; розроблені і запропоновані організаційно-правові заходи щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності</p>
	<p>Продемонстровано знання предметної області та розуміння концепцій, принципів та методів, які використовуються для надання поліцейських послуг; набуті знання використані у певній ситуації, з незначними помилками застосовані методи, методики та технології правоохоронної діяльності; продемонстровано вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; запропоновані організаційно-правові заходи щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності з певною кількістю незначних помилок</p>
Задовільно	<p>Продемонстровано не повне знання предметної області та розуміння концепцій, принципів та методів, які використовуються для надання поліцейських послуг; набуті знання використані у певній ситуації, що призвело до незначних помилок застосовані методи, методики та технології правоохоронної діяльності; продемонстровано вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; підготовлені організаційно-правові заходи щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності з певною кількістю незначних помилок має незначні помилки</p>
	<p>Продемонстровано часткове знання предметної області та розуміння професійної діяльності, що призвело до істотних помилок при виокремленні юридично значущих фактів і формулюванні помилкових правових висновків; організаційно-правові заходи щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності мають значні помилки</p>

За національною шкалою	Пояснення
Незадовільно	<p>Істотні прогалини знання предметної області та розуміння професійної діяльності призвели до істотних помилок при виокремленні юридично значущих фактів та відсутності формулювання правових висновків; проект організаційно-правових заходів щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності підготовлений не в повному обсязі</p>
	<p>Незнання предметної області та розуміння професійної діяльності не дали змогу виокремити юридично значущі факти та сформулювати правові висновки; проект організаційно-правових заходів щодо підвищення ефективності правоохоронної діяльності не підготовлений</p>

РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: сформулювати визначення поняття адміністративного судового процесу; визначити принципи адміністративного судочинства та розкрити їх зміст, окреслити структуру адміністративного судочинства; охарактеризувати предмет та метод адміністративного судочинства; визначити джерела адміністративного судочинства.

Питання до семінарського заняття:

1. Адміністративне судочинство: поняття та завдання.
2. Принципи адміністративного судочинства.
3. Правові засади адміністративного судочинства.
4. Міжнародні стандарти адміністративного судочинства.

Завдання до семінарського заняття:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «адміністративного судочинства», окрему увагу приділивши дослідженню предмета та метода адміністративного судочинства. З цією метою їм пропонується ознайомитися із змістом лекцій та рекомендованою літературою до теми.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити види принципів адміністративного судочинства та розкрити зміст кожного із принципів. Слід звернути увагу на застосування принципів верховенства права, законності, гласності та відкритості в судовому процесі під час розгляду адміністративних справ.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі повинні проаналізувати правову базу, яка регулює порядок здійснення провадження адміністративних справ в адміністративних судах. Доцільно використовувати не лише кодифіковані акти, а й закони та підзаконні акти, які деталізують процесуальний статус окремих учасників судового процесу.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні проаналізувати міжнародні стандарти адміністративного судочинства. Доцільно з'ясувати систему міжнародно-правових актів, які визначають принципи та процедури розгляду адміністративних справ.

Питання для контролю знань:

Сформулюйте відповіді на запитання:

- а) що таке адміністративне судочинство, його суть?
- б) Як співвідносяться між собою такі поняття як «адміністративний процес», «адміністративне судочинство», «адміністративне провадження»?
- в) визначте міжнародні акти, які є джерелами адміністративного судочинства;
- г) визначте принципи адміністративного судочинства;
- д) розкрийте принцип верховенства права в адміністративному судочинстві;
- е) розкрийте принцип змагальності, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин справи.

Теми доповідей:

1. Історія розвитку адміністративного судочинства в Україні.
2. Міжнародні акти як одне із джерел адміністративного судочинства.
3. Зв'язок адміністративного судочинства з іншими галузями права.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-37. Ст. 446. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 р. № 49. Ст. 1919. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4901-17>.
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
6. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 р. № 2899-IV. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2899-15>.
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
8. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/print>.

9. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
10. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
11. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України: від 09.04.1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 3190. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
13. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
14. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
16. Про безоплатну правову допомогу: Закон України: від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
17. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
18. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5202. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/stru#Stru>.
19. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
20. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Голос України* від 25.10.2014 р. № 206. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
21. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31, ст. 545. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
22. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
23. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
24. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 р. № 258. *Офіційний вісник України*. 2021. № 27, с. 168, ст. 1464. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-%D0%BF#Text>.
25. Про затвердження Положення про Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.01.2011 р. № 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5-2011-%D0%BF>.

26. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства: Наказ МВС України, Адміністрації державної прикордонної служби України, СБУ України від 23.04.2012 р. № 353/271/150. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12>.

27. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

28. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу: Наказ МОЗ України від 01.08.2000 р. № 188. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00>.

Основні літературні джерела:

1. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.

2. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925abca2fd/cont>.

3. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.

8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.

9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.

4. Йосифовича Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.

10. Миронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 352 с.

5. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.

6. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.

7. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

Інші джерела:

1. Кардава проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 17.12.2019 р. (Заява № 19886/09). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01231.html.
2. Корбан проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 04.07.2019 р. (Заява № 26744/16). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/soo01225.html.
3. Мазур проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 31.10.2019 р. (Заява № 59550/11). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01217.html.
4. Мельник проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 28.03.2006 р. (Заява № 23436/03). URL : <https://ips.ligazakon.net/document/SO2283>.
5. Самойленко проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 24.10.2019 р. (Заява № 45050/10). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01219.html.
6. Саргсян проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 09.01.2020 р. (Заява № 54012/07). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01236.html.
7. Свєрдлик та Сілівєстров проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 14.11.2019 р. (Заяви № 57088/12 та № 1354/15). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01214.html.
8. Сіренко та інші проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 24.10.2019 р. (Заяви № 22964/11, № 50441/13 та № 57993/13). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01207.html.
9. Сіянюк проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 09.01.2020 р. (Заява № 52571/11). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01235.html.
10. Скоморохов проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 26.09.2019 р. (Заява № 58662/11). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01199.html.
11. Цаценко та Рябокони проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 17.10.2019 р. (Заяви № 5481/19 та № 7574/19). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01203.html.
12. Щербак та інші проти України. Рішення Європейського суду у з прав людини. Справа від 19.12.2019 р. (Заява № 44689/10). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO01229.html.

Інформаційні ресурси вивчення дисципліни:

1. Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України». URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL : <https://www.president.gov.ua>.

3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL : <https://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL : <http://www.minjust.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL : <http://mvs.gov.ua>.
6. Офіційний веб-сайт Національної поліції. URL : <https://www.npu.gov.ua>.
7. Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора. URL : <http://www.gp.gov.ua>.
8. Офіційний веб-портал судової влади в Україні. URL : <https://court.gov.ua>.
9. Офіційний веб-сайт Верховного Суду. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme>.
10. Єдиний реєстр судових рішень в Україні. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
11. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_9329.
12. Практика ЄСПЛ. Український аспект. URL : <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl>.
13. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. URL : <http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2>.
14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
15. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL : <http://nlu.org.ua>.
16. Юридична бібліотека (Україна). URL : <http://pravo.biz.ua>.
17. Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева). URL : <http://www.ebk.net.ua>.
18. Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець». URL : <http://www.pravoznavec.com.ua>.
19. Бібліотека Національної академії внутрішніх справ. URL : <https://dn.naiu.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en>.
20. Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ. URL : <http://lib.univd.edu.ua>.
21. Бібліотека Дніпровського державного університету внутрішніх справ. URL : <https://dduvs.in.ua/biblioteka/>.
22. Бібліотека Донецького державного університету внутрішніх справ. URL : <https://dnuvs.in.ua/viddily-ta-viddilennya/zagalna-biblioteka>.
23. Бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL : <https://www1.lvduvs.edu.ua/elektronnyi-kataloh>.
24. Бібліотека Одеського державного університету внутрішніх справ. URL : <https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/>.

ТЕМА 2. АДМІНІСТРАТИВНА СУДОВА ЮРИСДИКЦІЯ

Семінарське заняття – 2 години

Навчальна мета заняття: визначити юрисдикцію адміністративних судів, розмежувати предметну, територіальну та інстанційну юрисдикцію, з'ясувати підстави та порядок відводу суду; визначити організаційну побудову адміністративного суду.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та сутність адміністративної судової юрисдикції.
2. Розкрити сутність предметної судової юрисдикції.
3. Розкрити сутність територіальної судової юрисдикції.
4. Розкрити сутність інстанційної судової юрисдикції.
5. Порядок вирішення спору щодо судової юрисдикції в адміністративних справах.

Завдання до семінарського заняття:

Під час підготовки до заняття необхідно з'ясувати наступне:

1. Адміністративна судова юрисдикція – це сфера компетенції адміністративних судів, яка охоплює розгляд та вирішення справ, що виникають із публічно-правових відносин. Основне завдання адміністративної юстиції – захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у їхніх відносинах із суб'єктами владних повноважень.

2. Ключові особливості адміністративної судової юрисдикції:

Суб'єкт владних повноважень як відповідач: обов'язковим учасником справи є орган державної влади, місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа.

Публічно-правовий характер спорів: Справи стосуються правовідносин, що виникають із застосування органами влади адміністративних норм до громадян, установ та організацій.

3. Предметна судова юрисдикція визначає, який суд розглядатиме певну категорію справ залежно від їхнього змісту (предмета). Це один із видів судової юрисдикції, що, зокрема, визначає рівень суду або судову інстанцію, компетентну вирішувати певні питання.

Основні аспекти предметної юрисдикції включають:

Сферу компетенції суду: вона визначає, які справи належать до компетенції певного виду судів (наприклад, адміністративні, господарські, цивільні чи кримінальні).

Категорії справ: предметна юрисдикція також враховує характер правовідносин. Наприклад, господарські суди розглядають спори між юридичними особами, пов'язані з господарською діяльністю, а адміністративні суди – спори, в яких однією зі сторін є державний орган.

Інстанційність: предметна юрисдикція вказує, який саме суд першої інстанції має право розглянути конкретну справу, а також надає можливість звернення до апеляційної або касаційної інстанцій для перегляду рішень нижчих судів.

Таким чином, предметна юрисдикція є важливим елементом правової системи, який гарантує правильний розподіл справ між судами різного профілю та рівня, забезпечуючи спеціалізацію суддів і оптимізацію судового процесу.

4. Територіальна судова юрисдикція (або територіальна підсудність) визначає, який суд або сукупність судів має право розглядати певну справу в межах конкретної території. Це важливий принцип у правовій системі, який встановлює територіальні межі діяльності судових органів.

Основні аспекти територіальної судової юрисдикції:

Визначення місця розгляду: Територіальна юрисдикція забезпечує розгляд справи в суді, найбільш наближеному до місця події, місця проживання сторін, або місця знаходження об'єкта спору.

Забезпечення доступності правосуддя: Встановлює зручне географічне розташування для сторін у справі, що зменшує витрати на транспортування та сприяє прозорості процесу.

Розподіл повноважень між судами: Розмежування територіальної юрисдикції запобігає дублюванню розгляду справ різними судами, забезпечує ефективний розподіл справ і обмежує можливість розгляду справи у кількох судах одночасно.

Дотримання законності та об'єктивності: Принцип територіальної юрисдикції також гарантує, що розгляд справи здійснюється неупереджено, а сам процес відповідає правовим нормам.

Територіальна судова юрисдикція є однією з підсудностей, яка також включає родову, функціональну та інстанційну підсудності. Критерії визначення територіальної підсудності можуть включати місце проживання відповідача, місце виконання договору або місце події, що спричинило спір.

5. Інстанційна судова юрисдикція визначає систему судових інстанцій та їхні повноваження у розгляді й вирішенні судових справ. Основна суть інстанційної юрисдикції полягає в тому, що різні інстанції мають певні повноваження щодо перегляду судових рішень попередніх інстанцій, забезпечуючи право на апеляційне або касаційне оскарження.

В системі судочинства України є кілька рівнів (інстанцій), зокрема:

Перша інстанція – це суд, який розглядає справу по суті вперше. Його рішення може бути оскаржене в апеляційній інстанції.

Апеляційна інстанція – здійснює перегляд рішень суду першої інстанції з метою виправлення можливих помилок чи порушень.

Касаційна інстанція – має повноваження перевіряти законність рішень судів нижчих інстанцій, проте не переглядає справу по суті.

Ревізійна інстанція (якщо передбачено) – перевіряє судові акти на підставі нових або виняткових обставин.

Кожна інстанція виконує певні процесуальні функції та має власні правила розгляду справ, що гарантує дотримання права на судовий захист та забезпечує справедливість і законність рішень.

Питання для контролю знань:

Сформулюйте відповіді на запитання:

Що таке юрисдикція адміністративних судів, і як вона визначається?

Які основні ознаки відрізняють адміністративні справи від цивільних і кримінальних?

Які види адміністративних справ розглядаються адміністративними судами в Україні?

Які органи та посадові особи можуть бути відповідачами в адміністративному судочинстві?

В яких випадках адміністративний суд може відмовити у прийнятті позову?

Які вимоги до подання адміністративного позову в Україні?

Які принципи діють в адміністративному судочинстві?

Які повноваження має адміністративний суд щодо перевірки законності актів державних органів?

Як визначається підсудність адміністративної справи в залежності від територіальної юрисдикції?

У яких випадках можна оскаржити рішення, дії або бездіяльність державних органів чи посадових осіб в адміністративному суді?

Теми доповідей:

1. Проблемні питання в розмежуванні предметної юрисдикції в адміністративному судочинстві.

2. Судова практика щодо визначення юрисдикції адміністративних судів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.

3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.

4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.

5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925a6ca2fd/cont>.
6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.
7. Вітвицький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.
9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.
11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.
12. Миронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.
13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.
14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.
15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 3. УЧАСНИКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Семінарське заняття – 2 години

Практичне заняття – 2 години

Навчальна мета заняття: визначити поняття та ознаки сторін в судовому процесі; проаналізувати повноваження сторін в судовому процесі; з'ясувати поняття неналежної сторони в судовому процесі та процедуру її заміни; визначити поняття, ознаки та види третіх осіб та з'ясувати практичне значення інституту процесуального представництва в судовому процесі; визначити процесуальний статус інших учасників судового процесу.

Питання до семінарського заняття:

1. Хто є учасниками адміністративного судового процесу?
2. Які категорії осіб можна віднести до учасників процесу?
3. Хто такі сторони в адміністративному процесі?
4. Права та обов'язки учасників адміністративного процесу.
5. Особливості участі представників у адміністративному процесі.
6. Роль і місце прокурора в адміністративному процесі.

Завдання до семінарського заняття:

Під час підготовки до заняття необхідно з'ясувати наступне:

1. Хто є учасниками адміністративного судового процесу?
  - Які категорії осіб можна віднести до учасників процесу?
2. Розмежування понять «учасники процесу» та «суб'єкти адміністративного процесу».
  - Яка різниця між цими поняттями? Чи є вони синонімами?
3. Хто такі сторони в адміністративному процесі?
  - Як визначаються позивач і відповідач у таких справах? Які їхні права та обов'язки?
4. Інші учасники адміністративного процесу: третя особа, представники, свідки тощо.
  - Яка роль кожної з цих категорій осіб у процесі?
5. Права та обов'язки учасників адміністративного процесу.
  - Які основні права і обов'язки учасників та як вони закріплені в законодавстві?
6. Особливості участі представників у адміністративному процесі.
  - Які вимоги до представників у суді? Які права та обов'язки мають адвокати, представники органів влади та інші уповноважені особи?
7. Особливості участі органів державної влади та місцевого самоврядування в адміністративному процесі.
  - У яких випадках вони можуть бути залучені як сторони або треті особи?
8. Роль і місце прокурора в адміністративному процесі.
  - В яких випадках і з якою метою прокурор може брати участь у процесі?
9. Особливості правового статусу експертів та перекладачів у адміністративному судочинстві.
  - Які права, обов'язки та відповідальність експертів і перекладачів?
10. Які новели передбачені у законодавстві щодо участі осіб у адміністративному процесі?
  - Чи є зміни в законодавстві, що впливають на права та обов'язки учасників?

Ці питання допоможуть розібратися у складі та функціях учасників адміністративного судового процесу, а також у тому, як реалізуються їхні права та обов'язки відповідно до чинного законодавства.

Питання для контролю знань:

Ось кілька питань для контролю знань за темою «учасники адміністративного судового процесу»:

1. Хто є учасниками адміністративного судового процесу?
2. Які функції виконує позивач у адміністративному судовому процесі?
3. Які права має відповідач в адміністративному судовому процесі?
4. Що таке третя особа у адміністративному судовому процесі?
5. Яка роль прокурора в адміністративному судовому процесі?
6. Які обов'язки має суд у адміністративному процесі?
7. Які можливі наслідки для учасників адміністративного процесу у разі їх неналежної поведінки?
8. Які види судових рішень можуть бути винесені в адміністративному судовому процесі?
9. Яким чином учасники можуть оскаржити рішення адміністративного суду?
10. Які особливості участі юридичних осіб у адміністративному процесі?

Ці питання можуть допомогти перевірити знання здобувачів вищої освіти щодо адміністративного судового процесу.

Теми доповідей:

1. Права та обов'язки позивача в адміністративному судочинстві.
2. Роль відповідача в адміністративному судовому процесі: права та юридичні наслідки.
3. Значення третьої особи в адміністративному судочинстві: особливості та практичні аспекти.
4. Адвокат у адміністративному суді: права, обов'язки та роль у захисті інтересів клієнта.
5. Суддя як учасник адміністративного процесу: незалежність, неупередженість та етика.
6. Права та обов'язки державного органу в адміністративному судовому процесі.
7. Система адміністративних судів в Україні: структура та функції.
8. Взаємодія учасників адміністративного процесу: проблеми та перспективи.
9. Особливості участі фізичних та юридичних осіб в адміністративному судочинстві.
10. Проблеми захисту прав позивачів в адміністративному суді: аналіз судової практики.

Практичне заняття:

Навчальна мета заняття: визначити аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати процесуальний статус учасників в адміністративному судочинстві.

Практичні завдання:

Задача № 1

Громадянин Б. звернувся до окружного адміністративного суду з позовною заявою про незаконність дій працівників патрульної поліції щодо притягнення його до адміністративної відповідальності за порушення ПДР, а саме – керування транспортним засобом що призвело до перевищення швидкості руху понад 20 км. за годину посилаючись на те, що прилад фіксації швидкості не має належного сертифіката якості.

Визначити законність підстав для звернення до суду.

Визначте належну підсудність даної адміністративної справи.

Складіть адміністративний позов.

Задача № 2

10.01.2022 року, наказом начальника ГУНП в Вінницькій області, капітан поліції О. був звільнений з посади слідчого з підстав вчинення ним дисциплінарного проступку, що мало місце 13.04.2015.

Не погодившись з наказом про звільнення з посади, О. звернувся з адміністративним позовом до адміністративного суду щодо незаконного прийняття рішення про звільнення його з займаної посади.

Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Визначте обґрунтованість звернення до суду та перспективу задоволення адміністративного позову.

Визначте особливості процесуального порядку розгляду та вирішення цієї справи.

Складіть відповідь на позов (зі сторони відповідача).

Задача № 3

Громадянин С. звернувся до адміністративного суду з позовом про незаконність дій територіальної виборчої комісії з приводу не включення його до списку виборців.

Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Визначте обґрунтованість звернення до суду.

Визначте особливості процесуального порядку розгляду та вирішення цієї справи.

Складіть адміністративний позов.

Задача № 4

Верховний Суд відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі № 1587040/18-а за позовом Особа 1 до Центральної виборчої комісії про припинення діяльності з проведення підготовки виборів народних депутатів України та депутатів органів місцевого самоврядування за виборчими списками від політичних партій та виборчих блоків політичних партій, у зв'язку з тим, що проведення виборів за партійними списками

порушує його конституційне право як виборця і громадянина України обирати депутата – фізичну особу і замість цього змушує його обирати партію (блок партій) – юридичну особу.

Обґрунтовано поясність:

- 1) *Чи є наявність публічно-правового спору?*
- 2) *Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на дану категорію справ?*
- 3) *Чи правомірним є рішення Верховного Суду?*

Задача № 5

Гр. П. звернувся із позовом до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Дніпровської міської ради про визнання протиправною її бездіяльності, яка, на думку позивача, полягала у ненаданні йому дозволу на виконання будівельних робіт по реконструкції нежилого приміщення, вбудованого в житловий будинок по вул. Вернадського, 35, площею 29,7 кв. м. під стоянку для легкового автомобіля із влаштуванням окремого в'їзду з вул. Вернальського. Під час судового розгляду справи було виявлено, що рішенням Соборного районного суду м. Дніпра від 19 січня 2005 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області, був задоволений позов Д. до П. про усунення перешкод у користуванні житлом та відшкодування моральної шкоди. Підставою для цього, відповідно до цього рішення суду, стало проведення будівельних робіт без відповідного дозволу місцевої інспекції державного архітектурно-будівельного контролю та те, що отвір гаражних воріт виконано з порушенням будівельних норм.

Визначте, чи необхідно Д. залучати до участі у цій справі. Якщо так, то у якій якості? Обґрунтуйте з посиланням на норму КАС України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925a6ca2fd/cont>.

6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.
7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.
9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.
11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.
12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.
13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.
14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.
15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 4. ПОЗОВНІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Семінарське заняття – 2 години

Практичне заняття – 2 години

Навчальна мета заняття: визначити, аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати види процесуальних заяв в адміністративному судовому судочинстві; визначити форму та зміст адміністративного позову; з'ясувати підстави та порядок вжиття заходів забезпечення адміністративного позову; визначити підстави відмови від прийняття адміністративного позову.

Питання до семінарського заняття:

1. Що таке адміністративна позовна заява і які її основні складові?
2. Які документи потрібно подати разом із позовною заявою до адміністративного суду?

3. Хто має право подавати адміністративні позови, і які категорії справ розглядаються в адміністративному судочинстві?

4. Які підстави можуть бути використані для подання позову в адміністративному суді?

5. Як здійснюється процедура подання позовної заяви до адміністративного суду?

6. Які вимоги висуваються до змісту та форми позовної заяви?

7. Які строки розгляду адміністративних справ та позовів у суді?

8. Яка роль представників (адвокатів, юристів) у процесі подання позовних заяв?

9. Які можливі наслідки для позивача у випадку неналежного оформлення позовної заяви?

10. Які особливості адміністративного судочинства в Україні в порівнянні з іншими країнами?

Завдання до семінарського заняття:

Під час підготовки до заняття необхідно з'ясувати наступне:

Позовні заяви учасників адміністративного судочинства в Україні регулюються Кодексом адміністративного судочинства. Основні учасники адміністративного процесу включають позивача, відповідача, третіх осіб, прокурора та інших суб'єктів.

Основні типи позовних заяв:

1. Позовна заява позивача:

– Позивач (особа, яка подає позов) зазначає, хто він, яку вимогу має (наприклад, скасування актів органів влади) та які фактичні обставини обґрунтовують його вимоги.

– Вказує, які докази на підтвердження своїх вимог він має.

2. Заперечення відповідача:

– Відповідач (орган або особа, на яку подається позов) має право на заперечення проти позовних вимог, викладаючи свої аргументи та доказову базу.

3. Позовна заява третьої особи:

– Третя особа може приєднатися до справи для захисту своїх прав чи законних інтересів. Вона подає відповідну позовну заяву.

4. Прокурорська заява:

– Прокурор може виступати в адміністративних справах для захисту прав і свобод громадян, інтересів держави.

Основні елементи позовної заяви:

1) Заголовок: назва суду, адреса, номер справи (якщо відомо).

2) Позивач: прізвище, ім'я, по батькові, адреса, контактні дані.

3) Відповідач: назва органу влади або особи, адреса.

4) Суть позову: короткий виклад фактів, що призвели до конфлікту.

5) Формулювання вимог: чітко і зрозуміло викладені вимоги до суду.

6) Докази: перелік документів і матеріалів, які підтверджують вимоги.

7) Дата і підпис: дата подачі заяви, підпис позивача.

Порядок подання позовної заяви:

1) Підготовка документа: зібрати всі необхідні документи та підготувати позовну заяву.

2) Подання до суду: подати заяву до адміністративного суду за місцем знаходження відповідача або за місцем виникнення спору.

3) Сплата судового збору: згідно з чинним законодавством, сплатити судовий збір (якщо застосовується).

Відхилення позовних заяв учасників адміністративного судочинства в Україні може відбуватися з різних причин, що регулюються Кодексом адміністративного судочинства України (КАСУ). Ось основні підстави для відхилення позовних заяв:

1) Неправильний суб'єкт звернення: Якщо особа, яка подає позов, не є особою, яка має право на звернення до суду (наприклад, якщо позивач не має законного інтересу в справі).

2) Недотримання строків: Позов може бути відхилений, якщо його подано після закінчення встановленого строку на оскарження рішення, дії або бездіяльності органу влади.

3) Невизначеність позовних вимог: Якщо позовна заява не містить чітко сформульованих вимог або є неповною.

4) Відсутність доказів: Якщо позовна заява не містить достатніх доказів для обґрунтування вимог.

5) Справи, що підлягають розгляду іншими судами: Якщо спір підлягає розгляду в іншому суді (наприклад, господарському або цивільному).

6) Відсутність юридичної підстави для позову: Якщо позов не підпадає під сферу регулювання адміністративного судочинства.

7) Відсутність належної процесуальної форми: Наприклад, якщо заява подана в неналежному вигляді або не відповідає вимогам, встановленим КАСУ.

У разі відхилення позовної заяви суд може надати позивачеві можливість виправити недоліки, якщо це можливе. Якщо ж позовна заява відхиляється, позивач має право оскаржити таке рішення в апеляційному порядку.

Питання для контролю знань:

1. Аналіз позовної заяви

Ознайомтесь із зразком позовної заяви до адміністративного суду. Визначте її структурні елементи та функції кожного з них.

2. Складання позовної заяви

На основі запропонованого фактичного сценарію (наприклад, незаконна відмова у наданні адміністративної послуги) складіть позовну заяву до адміністративного суду. Використайте правильну юридичну термінологію.

3. Визначення учасників процесу

Які особи можуть бути учасниками адміністративного судочинства? Поясніть їх права та обов'язки в контексті подання позовної заяви.

4. Порядок подання позовної заяви

Охарактеризуйте порядок подання позовної заяви до адміністративного суду, включаючи строки, вимоги до оформлення та наслідки за їх порушення.

5. Розгляд справи за позовом

Визначте етапи розгляду адміністративної справи після подання позовної заяви. Які рішення можуть бути прийняті судом?

6. Судові витрати

Які витрати можуть виникнути у процесі адміністративного судочинства? Яка роль судових витрат у позовних заявах?

7. Приклади судової практики

Проаналізуйте одну з судових справ з адміністративного судочинства, де розглядалася позовна заява. Визначте ключові моменти рішення суду та їх значення для подібних справ.

8. Оскарження рішення суду

Який порядок оскарження рішення адміністративного суду? Визначте, які процесуальні документи потрібно подати для оскарження.

Теми доповідей:

1. Сутність та значення позовних заяв у адміністративному судочинстві.
2. Особливості підготовки та подачі позовних заяв у адміністративних справах.
3. Вимоги до змісту позовних заяв в адміністративному процесі.
4. Правові наслідки неналежного оформлення позовних заяв.
5. Роль адміністративних позовів у захисті прав громадян: практичні аспекти.
6. Зміни в законодавстві щодо позовних заяв у адміністративному судочинстві: нововведення та виклики.
7. Аналіз практики розгляду позовних заяв в адміністративних судах: проблеми та тенденції.
8. Позовні заяви у справах про оскарження актів органів державної влади: специфіка і практика.
9. Правові позиції Верховного Суду України щодо позовних заяв у адміністративному судочинстві.
10. Порівняльний аналіз позовних заяв у адміністративному судочинстві України та інших країн.

Практичне заняття:

Навчальна мета заняття: визначити аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати види процесуальних заяв в адміністративному судовому судочинстві.

Питання до практичного заняття:

1. Сутність заяв по суті адміністративної справи учасників судового адміністративного процесу, їх зміст та структура. Зміст та структура заяв з процесуальних питань.

2. Форма і зміст адміністративного позову. Забезпечення адміністративного позову.

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на з'ясування слухачами теоретичних знань пов'язаних із розглядом адміністративних справ адміністративними судами.

Попереднє лекційне заняття за вказаною темою дозволило здобувачам вищої освіти з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративний позов, заходи забезпечення адміністративного позову, судові строки.

Практичне заняття проводиться з метою набуття слухачами навичок з визначення застосування норм чинного законодавства при розгляді адміністративних справ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Сутність заяв по суті адміністративної справи учасників судового адміністративного процесу, їх зміст та структура. Зміст та структура заяв з процесуальних питань.

Необхідно проаналізувати статті 159-165 КАСУ та виконати наступне завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

- 1) Визначте вимоги, яким має відповідати адміністративний позов.
- 2) Визначте форму та зміст адміністративного позову.
- 3) Що додається до адміністративного позову?
- 4) Визначте поняття процесуальних строків звернення до суду та їх види?

Задача № 1

21.02. 2023 року слідчий слідчого відділу Соборного ВП Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області старший лейтенант поліції Ш. був звільнений з лав Національної поліції наказом по ГУНП за вчинення порушення правил дорожнього руху, що призвело до ДТП в якій було завдано легких тілесних ушкоджень водію іншого транспортного засобу.

Громадян Ш. оскаржив таке рішення до Дніпровського окружного адміністративного суду.

Визначити правомірність звернення до суду

Який суд має розглядати дану справу?

*Який вид провадження буде здійснюватись по даній категорії справ?
Хто буде сторонами цього спору?
В який термін має бути розглянуто даний спір?
Складіть адміністративний позов.
Складіть клопотання про розгляд справи у спрощеному провадженні.*

Задача № 2

До Соборного суду міста Дніпра надійшов адміністративний позов гр-на С., яким він оскаржує рішення інспектора патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області лейтенанта поліції Ю. про застосування штрафу за перевищення швидкості руху транспортного засобу понад 20 км/ год. на підставі того, що інспектор не підтвердив сертифікованість (відповідність стандартам) приладу за допомогою якого було зафіксоване правопорушення. Суд направив вимогу про надання відзиву на позов до Управління патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області.

*Визначити правомірність звернення до суду
Який вид провадження буде здійснюватись по даній категорії справ?
Хто буде сторонами цього спору?
В який термін має бути розглянуто даний спір?
Чи правомірним є рішення суду про направлення вимоги про надання відзиву на позов?
Які документи мають бути додані до відзиву на позов.
Складіть відзив на адміністративний позов.*

Задача № 3

Дніпровський окружний адміністративний суд відмовив у розгляді адміністративного позову, що надійшов від Управління патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області щодо визнання порушення умов тендерних закупок ТОВ «Атлантик» обладнання патрульних автомобілів сигнальним обладнанням, а саме поставки обладнання нижчої якості ніж те яке було визначено тендерними умовами та повернення коштів зарахованих на рахунки ТОВ «Атлантик».

*Визначте правомірність такого звернення?
Чи підпадає ця категорія спору під адміністративно-правові спори?
Хто буде сторонами цього спору?
В який термін має бути розглянуто даний спір?
В разі необхідності складіть адміністративний позов.*

Задача № 4

Інспектор ДПІ в Шевченківському районі міста Дніпра встановив, що на підконтрольній території провадить господарську діяльність ПАТ «КОНТИ-ЛТД», яке фактично зареєстроване у м. Павлоград Дніпропетровської

області. При перевірці було з'ясовано, що це підприємство здійснює господарські операції без необхідних на це ліцензій. За результатами перевірки орган податкової інспекції ініціював подання адміністративного позову до адміністративного суду про припинення вказаного суб'єкта господарювання шляхом ліквідації.

Надайте правову оцінку діям посадових осіб податкової інспекції щодо звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом про припинення суб'єкта господарювання.

Чи можливе припинення діяльності суб'єкта господарювання в порядку адміністративного судочинства?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодельовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925a6ca2fd/cont>.
6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.
7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.
9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.

11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.

12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.

13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.

14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.

15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 5. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ

Семінарське заняття – 2 години

Навчальна мета заняття: визначити поняття та види доказів, вимоги які висуваються до доказів; визначити порядок надання доказів; встановити підстави звільнення від доказування; дослідити судове доручення в адміністративному судовому процесі; з'ясувати підстави та порядок розгляду заяви про забезпечення доказів.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття, види та характеристика доказів в адміністративному судочинстві.
2. Сутність і зміст доказування
3. Забезпечення доказів.
4. Процесуальні строки в адміністративному судочинстві.

Завдання до семінарського заняття:

Під час підготовки до заняття необхідно з'ясувати наступне:

Докази та доказування в адміністративному судовому процесі є ключовими аспектами, що забезпечують справедливість і обґрунтованість рішень суду. Ось кілька питань, які можуть бути корисними для заняття:

1. Що таке докази в адміністративному процесі?
  - Які види доказів вважаються допустимими в адміністративному судочинстві?
2. Яка роль доказів у вирішенні адміністративних справ?
  - Як суд оцінює докази, представлені сторонами?
3. Які процесуальні вимоги пред'являються до доказів у адміністративному суді?
  - Які документи необхідно подати для підтвердження своїх вимог?

4. Як здійснюється доказування в адміністративному процесі?
  - Які етапи проходять сторони під час представлення доказів?
5. Яка різниця між адміністративним процесом і цивільним процесом у контексті доказування?
  - Які особливості доказування в адміністративних справах порівняно з іншими видами судочинства?
6. Яке значення має обґрунтованість доказів для судового рішення?
  - Як впливають ненадійні або неправомірно отримані докази на рішення суду?
7. Які є механізми оскарження рішень адміністративного суду, якщо одна зі сторін вважає, що її права не були захищені через недостатню оцінку доказів?

8. Яка роль свідків у адміністративному судочинстві?
  - Які особливості їх допиту і значення для справи?

В адміністративному судовому процесі строки виконують важливу роль, оскільки дотримання або пропуск строків може вплинути на результати справи. Основні аспекти, пов'язані зі строками в адміністративному судочинстві, включають:

1. Строки подання процесуальних документів: Зазвичай передбачено строки для подання позовних заяв, апеляцій, касацій, заперечень та інших документів. Ці строки можуть бути визначені законом або судом.
2. Загальні строки: Законодавство часто встановлює загальні строки для різних процесуальних дій, наприклад:
  - Строки на подання апеляцій (як правило, 30 днів з моменту отримання рішення суду першої інстанції).
  - Строки на виконання судових рішень.
3. Перебіг строків: Строки можуть перебігати по-різному в залежності від обставин. Наприклад, строки можуть призупинятися у випадку, якщо одна зі сторін не була повідомлена про судове засідання.
4. Пропуск строків: У разі пропуску встановлених строків особа може звернутися до суду з клопотанням про поновлення строку, обґрунтувавши причини пропуску.
5. Спеціальні строки: Деякі справи можуть мати спеціальні строки, які визначаються окремими нормами законодавства (наприклад, строки розгляду справ про адміністративні правопорушення).

Важливо ознайомитися з відповідними нормами адміністративного процесуального кодексу та іншими нормативно-правовими актами, щоб точно знати, які строки застосовуються у конкретній справі.

Питання для контролю знань:

1. Що таке докази в адміністративному процесі?
  - Які види доказів вважаються допустимими в адміністративному судочинстві?

2. Яка роль доказів у вирішенні адміністративних справ?
  - Як суд оцінює докази, представлені сторонами?
3. Які процесуальні вимоги пред'являються до доказів у адміністративному суді?
  - Які документи необхідно подати для підтвердження своїх вимог?
4. Як здійснюється доказування в адміністративному процесі?
  - Які етапи проходять сторони під час представлення доказів?
5. Яка різниця між адміністративним процесом і цивільним процесом у контексті доказування?
  - Які особливості доказування в адміністративних справах порівняно з іншими видами судочинства?
6. Яке значення має обґрунтованість доказів для судового рішення?
  - Як впливають ненадійні або неправомірно отримані докази на рішення суду?
7. Які є механізми оскарження рішень адміністративного суду, якщо одна зі сторін вважає, що її права не були захищені через недостатню оцінку доказів?
8. Яка роль свідків у адміністративному судочинстві?
  - Які особливості їх допиту і значення для справи?

Теми доповідей:

1. Строки в адміністративному процесі через призму воєнного стану
2. Розумний строк в адміністративному судочинстві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925a6ca2fd/cont>.
6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.

7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.
9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.
11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.
12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.
13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.
14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.
15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 6. ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ. ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Практичне заняття – 2 години

Навчальна мета заняття: аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати види процесуальних заяв в адміністративному судовому судочинстві; визначити поняття стадії відкриття провадження в адміністративній справі та її особливості; проаналізувати стаю підготовчого провадження.

Питання до практичного заняття:

1. Що таке адміністративна справа?
  - Визначення поняття адміністративної справи та її значення в системі права.
2. Які підстави для відкриття провадження в адміністративній справі?
  - Опис основних підстав, згідно з якими може бути ініційоване провадження.
3. Які документи необхідні для відкриття провадження?
  - Перелік документів, які потрібно подати до адміністративного суду.
4. Яка процедура відкриття провадження в адміністративній справі?
  - Кроки, які потрібно пройти, щоб ініціювати справу.

5. Яка роль суду в процесі відкриття адміністративного провадження?
  - Визначення функцій та повноважень суду на початковому етапі провадження.
6. Чи можливе відкриття провадження за скаргою?
  - Розгляд механізмів, за якими може бути подана скарга для відкриття справи.
7. Які є види адміністративних справ?
  - Розгляд класифікації адміністративних справ за різними критеріями.
8. Які строки відкриття провадження в адміністративній справі?
  - Опис строків, які регулюють процес відкриття справи.
9. Які наслідки відкриття адміністративного провадження?
  - Розгляд можливих наслідків для сторін у справі.
10. Які можуть бути причини відмови в відкритті провадження?
  - Аналіз підстав, за якими суд може відмовити у відкритті провадження.

Ці питання можуть допомогти спрямувати дискусію та розширити розуміння теми.

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Відкриття провадження у справі. Підготовче провадження» розраховано на з'ясування здобувачами вищої освіти теоретичних знань пов'язаних із розглядом адміністративних справ адміністративними судами.

Ось кілька завдань для теми «Відкриття провадження в адміністративній справі», які можуть бути корисними для здобувачів вищої освіти:

1. Поняття та процес відкриття провадження

– **Завдання:** Дайте визначення поняття «відкриття провадження в адміністративній справі». Які документи необхідні для цього процесу?

– **Відповідь:** Відкриття провадження в адміністративній справі – це початок розгляду справи в адміністративному суді. Для цього необхідно подати адміністративний позов, який має містити такі документи: позовну заяву, докази, що підтверджують заявлені вимоги, копії документів для відповідача.

2. Класифікація справ

– **Завдання:** Які види адміністративних справ існують? Наведіть приклади для кожного виду.

– **Відповідь:** Адміністративні справи можна класифікувати на:

- 1) Спеціальні (наприклад, справи про адміністративні правопорушення).
- 2) Загальні (наприклад, справи про оскарження рішень органів державної влади).
- 3) справи про захист прав і свобод громадян (наприклад, справи про надання дозволів).

3. Порядок відкриття провадження

– **Завдання:** Охарактеризуйте порядок відкриття провадження в адміністративній справі.

– **Відповідь:** Порядок відкриття провадження включає:

- 1) Подачу позовної заяви до адміністративного суду.
- 2) Перевірку судом відповідності заяви вимогам закону.
- 3) Прийняття рішення про відкриття або відмову у відкритті провадження.

4. Рішення суду про відкриття провадження

– **Завдання:** Які наслідки має рішення суду про відкриття провадження в адміністративній справі?

– **Відповідь:** Рішення суду про відкриття провадження веде до того, що справа переходить у стадію судового розгляду. Це також означає, що сторони отримують право на участь у процесі, подання своїх доказів та аргументів.

5. Процесуальні права сторін

– **Завдання:** Які процесуальні права мають сторони у адміністративному процесі після відкриття провадження?

– **Відповідь:** Після відкриття провадження сторони мають право:

- 1) Брати участь у слуханнях.
- 2) Подавати свої доводи та докази.
- 3) Оскаржувати рішення суду.

6. Практичні кейси

– **Завдання:** Розгляньте практичний кейс, у якому особа подала адміністративний позов. Які кроки вона повинна здійснити для відкриття провадження?

– **Відповідь:** Особа повинна:

- 1) Підготувати позовну заяву, що містить усі необхідні реквізити.
- 2) Зібрати та підготувати документи, що підтверджують її вимоги.
- 3) Подати заяву до суду та сплатити судовий збір.

Ці завдання можуть допомогти зрозуміти основи відкриття провадження в адміністративній справі та його практичні аспекти.

Практичні завдання за відповідними фабулами:

Фабула 1: Оскарження рішення органу влади

Громадянин Іванов отримав повідомлення від місцевого управління соціального захисту про відмову у наданні матеріальної допомоги. Не погоджуючись із цим рішенням, Іванов вирішив оскаржити його в суді. Він звернувся до адміністративного суду з відповідною заявою, проте не вказав конкретних обставин справи.

Чи буде відкрито провадження у цій адміністративній справі?

Фабула 2: Пропущений строк для оскарження

Компанія «ЕкоБуд» отримала припис від Державної екологічної інспекції про усунення порушень екологічних норм. Компанія не встигла подати скаргу до суду у встановлений термін (30 днів) через те, що не отримала припису вчасно.

Чи може «ЕкоБуд» все ж відкрити адміністративну справу, вказавши на пропуск строку?

Фабула 3: Неправомірні дії органів влади

Громадянин Петренко звернувся до адміністративного суду з позовом проти Державної служби України з питань праці, стверджуючи, що інспектор безпідставно провів перевірку його підприємства і наклав штраф. Петренко подав заяву про відкриття провадження, але не надав жодних доказів.

Які дії повинні вжити судові органи щодо відкриття провадження?

Фабула 4: Відкриття провадження за скаргою третьої особи

Організація «Захист прав споживачів» подала скаргу до адміністративного суду, оскаржуючи рішення Державного агентства з питань регулювання ринку. Однак, вказана організація не є безпосереднім учасником справи.

Чи має право суд відкрити провадження за такою скаргою?

Фабула 5: Відсутність підстав для відкриття провадження

Громадянин Сидоренко звернувся до адміністративного суду із заявою про відкриття провадження, вважаючи, що рішення місцевого самоврядування щодо встановлення нових тарифів на комунальні послуги є неправомірним. Проте, у своїй заяві Сидоренко не навів жодних юридичних підстав для оскарження.

Яке рішення може прийняти суд?

Ці фабули можуть допомогти студентам або юристам краще зрозуміти практичні аспекти відкриття провадження в адміністративних справах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925abca2fd/cont>.
6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.
7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.

9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.
11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.
12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.
13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.
14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.
15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 7. РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ ПО СУТІ

Практичне заняття – 4 години

Навчальна мета заняття: визначити поняття стадії судового розгляду адміністративної справи, її особливості; проаналізувати етапи судового розгляду адміністративної справи; визначити процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.

Питання до практичного заняття:

1. Що таке адміністративна справа і які її основні складові?
2. Які етапи проходить адміністративна справа з моменту подання заяви до винесення рішення?
3. Які документи необхідно подати для розгляду адміністративної справи?
4. Які повноваження має суд при розгляді адміністративної справи по суті?
5. Які процесуальні права мають сторони (позивач і відповідач) в адміністративному процесі?
6. Як оцінюється доказова база в адміністративному судочинстві?
7. Які є основні типи адміністративних справ і в чому їх відмінності?
8. Які можуть бути підстави для відмови у задоволенні позову в адміністративній справі?
9. Яка роль судового акта в процесі розгляду справи?
10. Які можливості оскарження рішення адміністративного суду?

План проведення заняття:

1. Проведення практичного розраховано на з'ясування здобувачами освіти теоретичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах, процесуальних перешкодах, що виникають під час розгляду справи.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило здобувачам вищої освіти з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративна справа, адміністративний позов, етапи стадії судового розгляду, процесуальні права та обов'язку учасників справи на даному етапі

Практичне заняття проводиться з метою набуття здобувачами вищої освіти навичок з визначення процедури розгляду адміністративних справ в адміністративних судах.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

Завдання 1: Підготовка до судового розгляду

Фабула: Громадянин Іваненко звернувся до адміністративного суду з позовом до органу державної влади щодо оскарження рішення про відмову у наданні дозволу на будівництво. На етапі підготовки справи суддя повинен визначити, чи відповідає позовна заява всім вимогам законодавства.

Які дії повинен вжити суддя на цій стадії?

Завдання 2: Судове засідання

Фабула: У справі про оскарження рішення податкового органу щодо накладення штрафу на підприємство відбулося судове засідання. Представник підприємства надав докази, які, на його думку, підтверджують неправомірність дій податкового органу.

Які процесуальні питання можуть виникнути під час судового засідання?

Завдання 3: Винесення рішення

Фабула: Суд розглянув справу про оскарження рішення місцевої адміністрації щодо відмови у наданні соціальної допомоги. Після обговорення всіх обставин справи, суд виніс рішення.

Які елементи має містити рішення суду, і як сторони можуть його оскаржити?

Завдання 4: Апеляційне оскарження

Фабула: Після винесення рішення у справі про оскарження дій органу охорони здоров'я, одна зі сторін вирішила оскаржити його в апеляційному суді.

Які підстави для апеляційного оскарження можуть бути використані, і які етапи розгляду справи в апеляційному суді?

Завдання 5: Виконання рішення

Фабула: Суд ухвалив рішення на користь позивача в адміністративній справі, зобов'язавши орган влади виконати певні дії.

Які дії може вжити позивач у разі невиконання рішення суду, і який порядок виконання рішення?

Ці завдання охоплюють різні стадії судового розгляду адміністративної справи, допомагаючи зрозуміти процесуальні аспекти та взаємодію сторін.

Процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.

Завдання 1: Відсутність сторін

Фабула: В адміністративному суді розглядається справа про оскарження рішення органу державної влади. На засіданні суду відповідач не з'явився і не подав жодних документів, що підтверджують поважну причину своєї відсутності. Позивач вважає, що це є процесуальною перешкодою.

Визначте, які наслідки це може мати для судового розгляду.

Завдання 2: Неправильно оформлені документи

Фабула: Позивач подав адміністративний позов до суду, але документи не були належним чином оформлені: відсутній підпис, не вказані реквізити. Суддя вирішив відкласти розгляд справи, але позивач вважає, що його права порушені.

Які дії повинен вжити суд і які наслідки можуть виникнути?

Завдання 3: Відсутність доказів

Фабула: У справі про оскарження рішення адміністративного органу суд не отримав жодних доказів, окрім заяви позивача. На засіданні позивач просить про продовження терміну подання доказів, оскільки не встиг їх зібрати.

Яка може бути позиція суду у цій ситуації?

Завдання 4: Конфлікт інтересів

Фабула: Суддя, що розглядає адміністративну справу, дізнається, що один із представників сторін є його давнім знайомим. Суддя не повідомив про це сторони, але починає розгляд справи.

Які процесуальні перешкоди можуть виникнути в даній ситуації, і які дії слід вжити?

Завдання 5: Несвоєчасне подання позову

Фабула: Позивач подає адміністративний позов після закінчення строку давності, вважаючи, що це не є перешкодою для розгляду справи. Суддя сумнівається і відкладає засідання для отримання додаткових консультацій.

Які правові наслідки можуть бути у даному випадку?

Ці фабули можуть допомогти студентам або практикуючим юристам розібратися в основних аспектах процесуальних перешкод у судовому розгляді адміністративних справ.

Ухвалення рішення в адміністративній справі.

Фабула 1: Оскарження адміністративного рішення

Громадянин Петренко звернувся до адміністративного суду з оскарженням рішення місцевого управління соціального забезпечення, яке відмовило йому в наданні субсидії на житлово-комунальні послуги. Петренко стверджує, що рішення було ухвалене без достатніх підстав і порушує його права.

Проаналізуйте правомірність рішення управління соціального забезпечення, а також визначте, які аргументи можуть бути використані Петренко для підтримки своєї позиції в суді.

Фабула 2: Зупинка транспортного засобу

Інспектор патрульної поліції зупинив автомобіль, водій якого, Іванов, не пред'явив документи на транспортний засіб. Інспектор склав протокол про адміністративне правопорушення, за яким Іванову загрожує штраф. Іванов вважає, що зупинка була незаконною і не мав жодних порушень.

Розгляньте законність дій інспектора, а також можливі варіанти оскарження рішення про накладення штрафу.

Фабула 3: Ліцензування підприємницької діяльності

ТОВ «Екологія» отримало відмову в ліцензії на здійснення підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами. У відмові зазначено, що підприємство не відповідає вимогам екологічної безпеки. Керівництво ТОВ вважає, що відмова є необґрунтованою.

Проаналізуйте, які кроки можуть бути вжиті ТОВ «Екологія» для оскарження рішення про відмову в ліцензії, а також які нормативно-правові акти можуть бути використані в обґрунтуванні їхньої позиції.

Фабула 4: Відмова в реєстрації

Громадська організація «Молодь за зміни» отримала відмову в реєстрації від Міністерства юстиції, мотивуючи це тим, що в статутних документах відсутні необхідні положення. Організація вважає, що така відмова є порушенням її прав на свободу об'єднань.

Визначте правові підстави для оскарження відмови в реєстрації, а також можливі стратегії дій для організації.

Види судових рішень в адміністративній справі.

Фабула 1: Оскарження рішення адміністративного органу

Громадянин Іванов оскаржує рішення місцевого управління соціального захисту, яке відмовило йому в призначенні субсидії на оплату комунальних послуг. Іванов подає адміністративний позов до суду, вимагаючи скасування рішення управління.

Які види судових рішень може винести суд у цій справі?

Вкажіть, які наслідки матимуть кожен з цих рішень.

Фабула 2: Адміністративне правопорушення

Підприємець Петров був оштрафований за порушення правил торгівлі на ринку. Він вважає, що штраф був накладений неправомірно, і вирішує оскаржити його в суді.

Які види рішень можуть бути ухвалені судом у цій справі?

Опишіть можливі варіанти рішень та їх юридичні наслідки для Петрова.

Фабула 3: Затвердження плану забудови

Жителі житлового комплексу подали позов до суду проти рішення місцевої ради, яка затвердила план забудови на сусідній території. Вони стверджують, що це рішення порушує їхні права.

Які рішення може винести суд у даній справі?

Проаналізуйте, які можуть бути наслідки кожного з можливих рішень для сторін.

Фабула 4: Відмовлення в реєстрації юридичної особи

Компанія «Альфа» подала документи для реєстрації, але отримала відмову від реєстраційного органу, який вказав на невідповідність поданих документів. Компанія вирішує оскаржити цю відмову в суді.

Які види судових рішень може ухвалити суд у цій справі?

Розгляньте можливі варіанти рішень та їх вплив на компанію «Альфа».

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

Практичні завдання – 2 години

Задача № 1

21.02. 2023 року слідчий слідчого відділу Соборного ВП Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області старший лейтенант поліції Ш. був звільнений з лав Національної поліції наказом по ГУНП за вчинення порушення правил дорожнього руху, що призвело до ДТП в якій було завдано легких тілесних ушкоджень водію іншого транспортного засобу.

Громадян Ш. оскаржив таке рішення до Дніпровського окружного адміністративного суду.

Визначити правомірність звернення до суду

Який суд має розглядати дану справу?

Який вид провадження буде здійснюватись по даній категорії справ?

Хто буде сторонами цього спору?

В який термін має бути розглянуто даний спір?

Складіть адміністративний позов.

Складіть клопотання про розгляд справи у спрощеному провадженні.

Задача № 2

До Соборного суду міста Дніпра надійшов адміністративний позов гр-на С., яким він оскаржує рішення інспектора патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області лейтенанта поліції

Ю. про застосування штрафу за перевищення швидкості руху транспортного засобу понад 20 км/ год. на підставі того, що інспектор не підтвердив сертифікованість (відповідність стандартам) приладу за допомогою якого було зафіксоване правопорушення. Суд направив вимогу про надання відзиву на позов до Управління патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області.

Визначити правомірність звернення до суду

Який вид провадження буде здійснюватись по даній категорії справ?

Хто буде сторонами цього спору?

В який термін має бути розглянуто даний спір?

Чи правомірним є рішення суду про направлення вимоги про надання відзиву на позов?

Які документи мають бути додані до відзиву на позов.

Складіть відзив на адміністративний позов.

Задача № 3

Дніпровський окружний адміністративний суд відмовив у розгляді адміністративного позову, що надійшов від Управління патрульної поліції Дніпровського РУП ГУ НП в Дніпропетровській області щодо визнання порушення умов тендерних закупок ТОВ «Атлантик» обладнання патрульних автомобілів сигнальним обладнанням, а саме поставки обладнання нижчої якості ніж те яке було визначено тендерними умовами та повернення коштів зарахованих на рахунки ТОВ «Атлантик».

Визначте правомірність такого звернення?

Чи підпадає ця категорія спору під адміністративно-правові спори?

Хто буде сторонами цього спору?

В який термін має бути розглянуто даний спір?

В разі необхідності складіть адміністративний позов.

Задача № 4

З метою погашення усієї суми податкового боргу, що виник у приватного підприємства «Планета-Авто», за рахунок майна боржника-платника податків, яке перебувало у податковій заставі, Державна податкова інспекція Шевченківському районі міста Дніпра звернулася до адміністративного суду з адміністративним позовом про надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі.

Проаналізуйте правомірність звернення контролюючого органу до адміністративного суду з указаним адміністративним позовом.

Яке судове рішення повинен прийняти адміністративний суд під час вирішення питання про відкриття провадження в адміністративній справі?

Чи може дана справа розглядатись у спрощеному провадженні?

Складіть клопотання до суду щодо спрощеного провадження.

Складіть клопотання до суду про забезпечення позову.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925абса2fd/cont>.
6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.
7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.
8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.
9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.
10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.
11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.
12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.
13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.
14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.
15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

ТЕМА 8. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Практичне заняття – 4 години

Навчальна мета заняття: визначити завдання перегляду судових рішень; проаналізувати порядок розгляду адміністративних справ в порядку апеляційного провадження; з'ясувати порядок та підстави застосування норм чинного законодавства під час вирішення апеляційної скарги в адміністративному суді.

Питання до практичного заняття:

1. Які основні етапи перегляду судових рішень в адміністративних справах? Які процедури потрібно пройти?
2. Які права мають сторони під час перегляду адміністративних рішень? Як забезпечується право на захист?
3. Які підстави для оскарження адміністративних рішень існують? Як відрізняються підстави оскарження для різних типів адміністративних справ?
4. Яка роль Верховного Суду України у перегляді адміністративних справ? Які питання він розглядає в рамках перегляду?
5. Які особливості перегляду судових рішень у справах про адміністративні правопорушення? Чи є відмінності в процедурах?
6. Як впливають зміни в законодавстві на практику перегляду судових рішень? Які останні зміни можуть мати значення для практики?
7. Яка практика застосування принципу правової визначеності в адміністративних справах? Як суди трактують цей принцип при перегляді рішень?
8. Які рекомендації ви можете надати особам, які планують оскаржити адміністративне рішення? Які документи слід підготувати?
9. Які приклади судових рішень можуть бути корисними для розуміння практики перегляду? Які справи стали знаковими?
10. Яка роль адвокатів у процесі перегляду адміністративних рішень? Як вони можуть вплинути на результат справи?

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Перегляд адміністративної справи в порядку апеляційного провадження» розраховано на з'ясування здобувачами вищої освіти теоретичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах апеляційної інстанції.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило здобувачам вищої освіти з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративна справа, апеляційна скарга, етапи стадії судового розгляду, процесуальні права та обов'язку учасників справи на даному етапі.

Практичне заняття проводиться з метою набуття здобувачами вищої освіти навичок з визначення процедури розгляду адміністративних справ в адміністративних судах апеляційної інстанції.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Підстави, строки та порядок звернення до суду апеляційної інстанції.

Завдання 1: Апеляція на рішення суду

Фабула: Громадянин Іванов подав позов до суду першої інстанції, який задовольнили частково. Суд зобов'язав відповідача виплатити йому компенсацію в розмірі 50 000 грн, тоді як Іванов вимагав 100 000 грн. Іванов вважає, що рішення суду було несправедливим і планує подати апеляцію.

- 1. Які підстави для подання апеляції має Іванов?*
- 2. Які строки подання апеляційної скарги?*
- 3. Який порядок подання апеляції до суду?*

Завдання 2: Пропуск строку апеляції

Фабула: Після винесення рішення суду першої інстанції, відповідач (позивач) не отримав рішення вчасно через поштову затримку і пропустив строк для подання апеляційної скарги. Тепер він хоче знати, чи може він оскаржити рішення суду.

- 1. Які можливості має відповідач для відновлення пропущеного строку?*
- 2. Які документи необхідно подати до суду для цього?*
- 3. Яка процедура розгляду питання про відновлення строку апеляції?*

Завдання 3: Апеляційна скарга на ухвалу

Фабула: Суд першої інстанції ухвалив ухвалу про забезпечення позову, за якою накладено арешт на майно відповідача. Відповідач не погоджується з ухвалою і хоче її оскаржити в апеляційному суді.

- 1. Яка підстава для апеляції на ухвалу?*
- 2. Який строк для подання апеляційної скарги на ухвалу суду?*
- 3. Які етапи процедури подання апеляції на ухвалу?*

Завдання 4: Зміна позовних вимог

Фабула: Позивач у справі про відшкодування збитків вирішив змінити свої вимоги після того, як суд першої інстанції ухвалив рішення. Він тепер хоче подати апеляцію з новими позовними вимогами.

- 1. Чи може позивач змінити свої вимоги в апеляційній скарзі?*
- 2. Які вимоги щодо зміни позовних вимог в апеляції?*
- 3. Який порядок подання апеляційної скарги з новими вимогами?*

Ці завдання допоможуть зрозуміти основні аспекти підстав, строків та порядку звернення до суду апеляційної інстанції.

2. Порядок розгляду адміністративних справ у судах апеляційної інстанції

Фабула 1: Оскарження адміністративного рішення

Громадянин Іванов звернувся до суду з адміністративним позовом проти рішення місцевого управління соціального захисту населення, яке відмовило йому в призначенні соціальної допомоги. Суд першої інстанції задовольнив позов, але управління оскаржило рішення в апеляційному суді. В апеляційній скарзі управління вказує на порушення норм матеріального права та неналежне застосування процесуальних норм.

1. Визначити, чи має апеляційний суд право скасувати рішення суду першої інстанції.

2. Які документи необхідно подати до апеляційного суду?

Фабула 2: Термін подання апеляційної скарги

Громадянка Петрова отримала рішення адміністративного суду, яке зобов'язувало її повернути кошти, виплачені неправомірно. Вона вирішила оскаржити рішення, однак дізналася, що термін для подання апеляційної скарги спливає через три дні. Петрова не встигла подати скаргу вчасно через те, що не отримала копію рішення.

1. Які підстави для поновлення строку подання апеляційної скарги може навести Петрова?

2. Які дії має вжити апеляційний суд у такій ситуації?

Фабула 3: Участь третіх осіб у справі

В адміністративній справі про оскарження дій органу виконавчої влади, який наклав штраф на підприємство, третя особа – конкурент підприємства – подала клопотання про участь у розгляді справи в апеляційному суді.

1. Визначити, чи має третя особа право на участь у розгляді справи.

2. Які процесуальні дії має вжити апеляційний суд у цьому випадку?

Фабула 4: Порушення процесуальних прав

Громадянин Сидоренко оскаржує рішення адміністративного суду, в якому його позов було залишено без розгляду через ненадання документів. Сидоренко стверджує, що суд першої інстанції не врахував його доводи щодо важливості цих документів і порушив його право на захист.

1. Які аргументи може навести Сидоренко в апеляційній скарзі?

2. Які наслідки для рішення суду першої інстанції можуть бути в разі задоволення апеляційної скарги?

Фабула 5: Апеляційні скарги на ухвали

Суд апеляційної інстанції отримав скаргу на ухвалу адміністративного суду, яка відмовила у відкритті провадження за позовом про скасування рішення органу державної влади. Скаржник вважає, що суд першої інстанції неправильно застосував закон.

1. Які підстави для оскарження ухвали адміністративного суду?

2. Які строки подання апеляційної скарги на ухвали адміністративного суду?

3. Які особливості розгляду апеляційних скарг на ухвали?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

Практичне заняття № 2. «Перегляд адміністративної справи в порядку касаційного провадження»

Навчальна мета заняття: визначити завдання перегляду судових рішень та здійснити аналіз стадії касаційного оскарження; з'ясувати підстави та порядок застосування норм чинного законодавства під час касаційного розгляду адміністративних справ.

Питання до практичного заняття:

1. Що таке касаційне провадження? Визначте термін і його основні характеристики.
2. Які основні етапи касаційного провадження в адміністративних справах? Опишіть етапи від подачі касаційної скарги до ухвалення рішення.
3. Які підстави для подання касаційної скарги? Які помилки в правозастосуванні можуть бути підставами для перегляду справи?
4. Хто має право на подання касаційної скарги в адміністративному провадженні? Розгляньте коло осіб, які можуть ініціювати касаційний перегляд.
5. Які документи потрібно подати для касаційного провадження? Які матеріали є обов'язковими для подачі разом із касаційною скаргою?
6. Яка роль Верховного Суду в касаційному провадженні? Які повноваження має Верховний Суд щодо перегляду адміністративних справ?
7. Які наслідки ухвалення рішення у касаційному провадженні? Які можливі рішення можуть бути прийняті касаційною інстанцією?
8. Які особливості розгляду касаційних скарг в адміністративних справах? Які специфічні моменти слід враховувати при розгляді адміністративних справ у касаційному порядку?
9. Чи можуть бути оскаржені рішення Верховного Суду? Які можливості та обмеження існують у цьому контексті?
10. Які зміни в законодавстві вплинули на касаційне провадження в адміністративних справах? Розгляньте останні зміни та їхні наслідки для практики.

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Перегляд адміністративної справи в порядку касаційного провадження» розраховано на з'ясування курсантами теоретичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах касаційної інстанції.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило здобувачам з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративна справа, касаційна скарга, етапи стадії судового розгляду, процесуальні права та обов'язку учасників справи на даному етапі.

Практичне заняття проводиться з метою набуття здобувачами освіти навичок з визначення процедури розгляду адміністративних справ в адміністративних судах касаційної інстанції.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

Завдання 1: Аналіз справи

Громадянин О. подав адміністративний позов до адміністративного суду, який відмовив у задоволенні позову. Громадянин О. не згоден з рішенням суду і вирішує подати касаційну скаргу.

- *Які підстави для подання касаційної скарги у цій справі?*
- *Які документи повинні бути додані до касаційної скарги?*
- *Які строки подання касаційної скарги?*

Завдання 2: Структура касаційної скарги

Вам потрібно підготувати касаційну скаргу на рішення адміністративного суду.

- *Яка структура касаційної скарги?*
- *Які основні елементи повинні бути вказані у касаційній скаргі?*
- *Які аргументи можуть бути надані для підтримки касаційної скарги?*

Завдання 3: Рішення касаційного суду

Касаційний суд розглянув справу і прийняв рішення, яке скасувало рішення нижчої інстанції.

- *Які наслідки має рішення касаційного суду?*
- *Які дії повинні бути вжиті у випадку скасування рішення?*

Завдання 4: Практичне заняття

Створіть сценарій адміністративної справи, в якій особа оскаржує дії державного органу. Продовжте сценарій до етапу касаційного провадження.

- *Які етапи проходить справа від першої інстанції до касаційного провадження?*
- *Які юридичні нюанси слід врахувати?*

Завдання 5: Групове обговорення

У групах обговоріть значення касаційного провадження у забезпеченні правосуддя.

- *Яку роль відіграє касаційний суд у правовій системі?*
- *Які переваги та недоліки має касаційне провадження?*

Ці завдання можуть бути використані для розвитку навичок аналізу, підготовки документів і розуміння процесу касаційного провадження в адміністративних справах

Практичні задачі:

Задача № 1

Поліцейський Г. звернувся до Третього апеляційного адміністративного суду з апеляційною скаргою щодо оскарження рішення Запорізького окружного адміністративного суду про відмову в нарахування йому надбавки за особливі умови несення служби, а саме виконання обов'язків по охороні громадського порядку на території Нікопольської територіальної громади та прийняття участі у наданні допомоги працівникам ДСНС в ліквідації наслідків обстрілів в умовах воєнного стану та громадянам в їх евакуації. В основу такого рішення суд поклав в основу аргументи що протягом 3 місяців поліцейських Г. не перебував на посаді в зоні бойових дій а був відраджених.

Чи має поліцейський право на такі виплати?

Чи правомірно є його рішення до подання апеляційної скарги?

В який термін має бути розглянута скарга та в якому провадженні?

Скласти апеляційну скаргу.

Задача № 2

Громадян Б. звернувся до Третього апеляційного адміністративного суду з апеляційною скаргою щодо оскарження рішення Новокадацького районного суду про застосування штрафу та позбавлення права керування транспортним засобом за грубе порушення правил дорожнього руху, що призвело до створення аварійної обстановки, вважаючи що таке правопорушення було зроблено не умисно та причиною цього стало аварійний стан дорожнього покриття.

Чи є підстави для подання апеляційної скарги?

Чи підлягає дана категорія справ розгляду адміністративним судом, чи скарга має бути направлена в інший суд, якщо так – то який?

Яке рішення має прийняти суд у разі надходження такої скарги?

Задача № 3

Третій апеляційний адміністративний суд постановив ухвалу про залишення рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позову ОСОБА до Дніпровської дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про протиправну відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду суди.

Чи правомірним є рішення Третього апеляційного адміністративного суду?

Чи відноситься Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» до розпорядників публічної інформації?

Чи змінилося б рішення Третього апеляційного адміністративного суду, якщо б предметом позову була відмова в задоволенні запиту на інформацію щодо використання коштів з Державного бюджету на проведення реорганізації у структурі Дніпровської дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта»? Відповіді обґрунтуйте.

Задача № 4

Гр. М. звернувся до Миколаївського районного суду Львівської області до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду від 2 жовтня 2017р. гр. М було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень. Гр. М. звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Чи правомірним є рішення суду першої інстанції?

Яке рішення має прийняти Львівський апеляційний адміністративний суд?

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на справи про притягнення до адміністративної відповідальності фізичних чи юридичних осіб?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела:

1. Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
2. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Харків : Право, 2020. 390 с.
3. Бортник Н. П., Лесько Н. В., Скочиляс-Павлів О. В., Малець М. Р. Адміністративне судочинство: навч. посібник. К. : Людмила, 2021. 324 с.
4. Брусакова О. В., Панова І. В., Швець Д. В. та ін. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2021. 217 с. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5097>.
5. Брусакова О. В., Синявська О. Ю., Панова І. В. та ін. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/>

819c8d52-84e7-4ce3-bf60-d0925a6ca2fd/cont.

6. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посібник. Суми : СДУ, 2019. 108 с. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf;jsession.

7. Вітвіцький С. С., Філіпенко А. С. Адміністративний процес. Курс лекцій: навч. посібник. К. : ВД «Дакор», 2021. 186 с.

8. Голобородько Д. В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів): навч. наоч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 314 с.

9. Журавльов Д. В. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. К. : ВД «Професіонал», 2022. 440 с.

10. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.

11. Ківалов С. В., Осадчий А. Ю., Закаленко О. В., Козачук Д. А. Адміністративний процес (Загальна частина): навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 160 с.

12. Мииронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 361 с.

13. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 320 с.

14. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес. Адміністративний процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/cont>.

15. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник (пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В.). К. : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

Для нотаток

Навчальне видання

Миرونюк Роман Вікторович

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських та практичних занять*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А. В. Самотуга, О. М. Врублевська*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 3,38. Обл.-вид. арк. 3,63.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.